

Івано-Франківська обласна рада
Івано-Франківська обласна державна адміністрація
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Косівська районна рада
Косівська районна державна адміністрація
Яворівський центр народного мистецтва "Гуцульська гражда"

ЯВОРІВ: ІСТОРІЯ, ЕТНОКУЛЬТУРА

Матеріали регіональної науково-практичної конференції
**"Яворів у контексті історії і етнокультури Гуцульщини та
України"**, присвяченої 320-річчю першої писемної згадки про
Яворів, 120-річчю від дня народження заслуженого майстра
народної творчості України Семена Корпанюка та ювілейних
дат письменників – вихідців з Яворова (130-річчя від дня
народження Марії Колцунок і 105-річчя від дня народження
Романа Яримовича)

20 вересня 2014 року

Яворів – 2014

УДК 336 + 658.114,5
ББК 63.3(4УКР - 4ІВА)64г + 63.5(4УКР - ІВА)64г
Я 22

Редакційна колегія:

Аделя Григоруk (м. Косів), Василь Гуменюк (м. Львів), Юрій Дебринюк (м. Львів), Дмитро Дзвінчук (м. Івано-Франківськ), Василь Корпанюк (м. Івано-Франківськ), Василь Лосюк (відповідальний редактор), Петро Лосюк (с. Яворів), Степан Пушик (м. Івано-Франківськ), Ірина Федів (м. Коломия), Микола Шкрібляк (м. Чернівці).

Рецензенти:

Микола Лесюк, доктор філологічних наук, професор (м. Івано-Франківськ);
Петро Сіреджук, доктор історичних наук, професор (м. Львів);
Богдан Тимків, професор (м. Івано-Франківськ).

Я22 **Яворів: історія, етнокультура.** Матеріали регіональної науково-практичної конференції, присвяченої 320-річчю першої писемної згадки про Яворів, 120-річчю від дня народження заслуженого майстра народної творчості України **Семена Корпанюка** та ювілейних дат письменників – вихідців з Яворова (130-річчя від дня народження **Марії Колцуняк** і 105-річчя від дня народження **Романа Яримовича**) (с. Яворів, Косівського району, Івано-Франківської області, 20 вересня 2014 року) – Косів, 2014, 336 с.

ISBN 978-966-97446-6-1

Збірник містить широкий спектр історичного минулого та етнокультурної спадщини Яворова: дослідження мегалітичних святилищ, сакральної та народної архітектури, використання природніх ресурсів. Висвітлено розвиток народного мистецтва, зокрема творчість відомих майстрів та культурно-духовне життя села.

Матеріали цінні для науковців, викладачів, учителів, аспірантів, студентів, учнів і всіх, хто цікавиться історією та етнокulturурою Яворова, Гуцульщини та України.

Матеріали учасників конференції подаються в авторській редакції.

ISBN 978-966-97446-6-1

© Яворівський центр народного мистецтва «Гуцульська гражда»

© Автори, 2014

© ПП «Писаний Камінь», 2014

ЗМІСТ

Сіреджук Петро. Яворів в історії і етнокультурі галицької Гуцульщини України.....	5
--	---

Секція 1. Історія. Від витоків до сьогодення Яворова

Арсенич Петро. Рідної землі не осоромили.....	36
Громова Олена. Експозиція «Гуцульщина» у Національному музею народної архітектури та побуту України НАН України.....	50
Гуменюк Василь. Українська повстанська армія як загальнонаціональний феномен.....	63
Дебринюк Юрій. Всихання ялинових насаджень як наслідок дії антропогенних, абіотичних і біотичних чинників.....	74
Держипільський Любомир. Велика Мати, центр творення, астрономічна обсерваторія.....	83
Зеленчук Іван. Проблеми збереження і розвитку народної архітектури Гуцульщини, створеної досвідченими майстрами – будівельниками краю.....	99
Лосюк Василь. Гуцули і ліс.....	104
Лосюк Петро. Від неписьменності до української гуцульської школи європейського рівня.....	114
Лосюк Петро. Опришківський рух на Гуцульщині і участь в ньому мешканців Яворова.....	125
Солонець Ірина. Родинні звичаї й традиції гуцулів Яворова у етнографічних дослідженнях кінця XIX-першої половини XX ст.....	131
Стефурак Юрій, Стефурак Ірина. Збереження генофонду гуцульської породи коней в Карпатському регіоні України.....	139
Шкрібляк Микола. Церковно – релігійне життя Яворова перед лицем власної духовно – культурної традиції.....	153

Секція 2. Етнокультура.

2.1. Народне мистецтво та видатні яворівські майстри.

Близнюк Микола, Андрейканіч Андрій, Крицкалюк Олександр. Карпатська школа етнодизайну: Яворівський ракурс	168
Веретко Оксана. Село Яворів на Косівщині – традиційний осередок ліжникарства	180
Горак Роман. Зачудований красою.....	188

Григорук Антон. Карбована орнаментика гуцульських художніх виробів з металу.....	193
Гуменюк Василь. Оля Окуневська, дочка адмірала.....	200
Каркадим Катерина. Музейні скарби династій Шкрібляків - Корпанюків.....	212
Каркадим Катерина. Спогади про майстрів. Гондураки.....	223
Корпанюк Василь. Семен Корпанюк в родинній династії Шкрібляків – Корпанюків.....	228
Лосюк Василь. Впевнені кроки «Гуцульської гражди».....	235
Макогін Ганна. Атрибути – символи традиційного вбрання гуцулів і сучасна інтерпретація.....	241
Мельничук Юрій. Яворів – джерело для натхнення та творчості.....	250
Свйонтек Ірина. Гуцульські вишивки села Яворів Косівського району Івано – Франківської області.....	254
Федів Ірина. Збірка творів текстилю родини Шкрібляків – Корпанюків у колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського.....	258

2.2. Яворів у літературі. Видатні письменники і Яворів. Вихідці з Яворова письменники Марія Колцуняк і Роман Яримович.

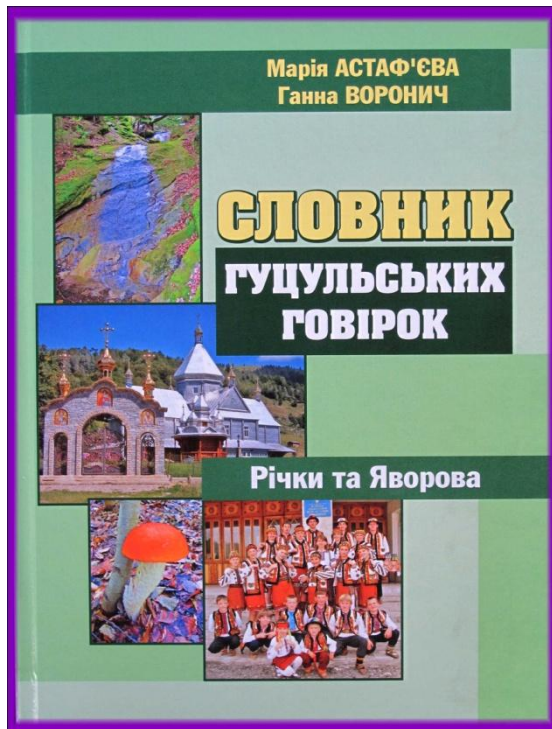
Арсенич Петро. Леся Українка на Гуцульщині.....	265
Астаф'єва Марія. Живодайні глибини гуцульської мови.....	277
Горак Роман. Мить Івана Франка у Яворові.....	297
Григорук Аделя. Фольклор як складова духовної культури гуцулів.....	304
Кіщук Оксана. Роман Яримович – яворівська сторінка життя.....	320
Лесюк Микола. Мова творів письменників з Яворова Миколи та Марії Колцуняків.....	323
Лосюк Вікторія. Музей Лесі Українки в Яворові.....	331
Рекомендації учасників конференції.....	334

Марія Астаф'єва

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент Київського університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ*

ЖИВОДАЙНІ ГЛИБИНИ ГУЦУЛЬСЬКОЇ МОВИ

Астаф'єва М. М., Воронич Г. В. Словник гуцульських говірок Річки та Яворова: у 4-х книгах. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. – Кн. 1: А – Ж. – 2014. – 516 с. + 8 іл.

Нещодавно у видавництві Місто НВ (м. Івано-Франківськ) побачила світ лексикографічна праця «Словник гуцульських говірок Річки та Яворова». Це перша із підготовлених чотирьох книг гуцульського діалектологічного словника авторства Марії Астаф'євої (дівоचे – Соломійчук), уродженки Річки, випускниці Яворівської середньої школи, кандидата фізико-математичних наук, доцента Київського університету імені Бориса Грінченка та Ганни Воронич – кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника Інституту української мови НАН України. Рецензенти Словника – відомі вчені, доктори філологічних наук: І. В. Сабадош, завідувач кафедри української мови Ужгородського національного універси-

тету та О. П. Карпенко, провідний науковий співробітник Інституту української мови НАН України. Робота рекомендована Вченою радою Інституту енциклопедичних досліджень НАН України.

Словник презентує гуцульську говірку ХХ – початку ХХІ ст. сусідніх сіл Річки та Яворова, що на Косівщині. Перша книга Словника містить близько 3500 реєстрових статей. В ілюстративній його частині – розлогі приклади говіркового мовлення, а також понад 700 сталих виразів і приказок та майже 150 гуцульських народних співанок чи їх фрагментів.

Фактичний лексичний матеріал зібрала автор цієї статті, яка використала як власні знання рідної говірки, так само й діалектні записи, передусім від рідних батьків Параски та Миколи Соломійчуків, а також – односельців, мешканців Річки та Яворова.

До реєстру Словника включено насамперед лексику, пов'язану з традиційним побутом, господарською діяльністю, звичаями, обрядами – усім, що репрезентує матеріальну й духовну культуру гуцулів. Структура словникової статті містить: реєстрове слово, його транскрипційний запис, граматичні форми та позначки родової належності (для іменників), родові та форми множини (для прикметників), частиномовні ремарки (для прислівника і

службових частин мови), стилістичні та фахові ремарки, тлумачення (відповідниками літературної мови або описово), ілюстрація (транскрибований запис рівновеликих уривків автентичного тексту). Омоніми та словотвірні варіанти лексем, різновидові форми дієслів подано в різних словникових статтях. Послідовно зроблено відсилання до споріднених (лексично чи семантично) слів. Фразеологізми, ідіоми, різні типи усталених виразів розміщено за їх опорними словами. Особлива увага у Словнику приділена ілюстраціям зі спонтанного мовлення, оскільки саме через них адекватно постає світобудова гуцулів, розкривається серцевина повсякденного життя, становлення й ієрархія стосунків у родині, селі, ставлення до сусідніх (ближчих і дальших) етнічних груп, сприйняття своєї окремішності. Для прикладу, наводимо нижче кілька реєстрових статей зі Словника (ілюстративні тексти тут не транскрибуємо, щоб полегшити читачеві сприйняття та на побажання редакції).

ВАДИТИ СИ [вади^іти^і си^і], жу си, ит си, вагі си, недок. 1. Сваритися, різкими, образливими словами висловлювати невдоволення, докори, клясти. *Така мерзка була баба, царство ї небесне, шо, наколі, ннінка наставала, зачинала вадити си та шляхувати – це в неї було заміш очинашу.* 2. Сваритися, сперечатися, звинувачувати одне одного, обзивати, погрожувати одне одному, вживаючи різкі, образливі слова й тон, лаятися. *Ачюй, Маріка Гаврілова з Петріхов вагі си. Відко, корови Марічїні знов уломїли си в город до Петріхи.*

ВАСИЛЬ [васи^л'], -я, мн. -і, -ів, ч., кличн. Васї! Василь, чоловіче ім'я. *Ми тут икосто з Іваном Дмитровим нарахували, шо в Прїпорї було п'їдисекь, и два Василї. У кождї хакї був Василь, а то й два. А тепер чьос ни кладут имне Василь.*

ГОРГОЛИЦЯ [горголи^ц'а], мн. -і, -иц, ж., зоол. 1. Довгоносик комірний (*Calandra granaria*). *Та гадзўлька, шо заводит ци у збіжю, називая си горголиця.* 2. збірн. Довгоносик комірний (*Calandra granaria*). *У нас пиенїця була на погі, та гет горголиця поточїла.*

ЖЕБІВСКИЙ [ж'еби^ўск'и^ї], -а, -е, -і. Жаб'ївський, який походить із Жаб'я (тепер) Верховина чи мешкає тут; властивий Жаб'ю; верховинський. *Та най собі заспїваю ни сеї, ни тої, сорочечька вишивана в любки жебївскїої (спїванка). Див. також жеб'ївський.*

ЄВОРІВ [йе^іво^рі^ў], -а, ч., топ. Яворів. *Ци я ж тобі ни казала, мїлий мїй Юрїю, та ци берї, ци ни берї – робїти ни вмію. У хакї я ні замету, бо си ни хїлїю, пометинї ни вїмету – ручькі ні валїю. Тий мисочькі ни помїю, бо ручькі ни мочю, а ватерку ни накладу, бо такї ни хочю. На зїму ми траба прачьки, на лїто – сапачьки, лиш ни найдеш в Єворовї над мене спївачьки (спїванка). Див. також їворів.*

Наостанок зазначимо, що видання Словника здійснено стараннями і за кошти меценатів, щирих патріотів рідного гуцульського краю, чиї імена разом із подякою авторів також вміщені у книзі.

Нижче подаємо коротку добірку гуцульських слів із презентованого і наступних томів Словника, без транскрипції та ілюстрацій.

А

Адукат – адвокат

Алтіця – ластка, вставка під пахвою у сорочці

Альбáнцка ◇ **Альбáнцка сіль** – глауберова сіль (сульфат натрію кристалічний)

Ангелік – член релігійної секти

Ангільчики / **канáрики** – сорт кукурудзи з червоними дрібними зернятами

Антрéмент – чорнило

А́нцук – чоловічий костюм

А́рмітка – *бот.* арніка

А́фина – *бот.* чорниця звичайна

Афиннік – стебло з листям чорниці; зарослі чорниці; напій з чорниці

Ачю́й! – вигук для привернення уваги: «Чуєш?!», «Слухай!»

Ашо́ш! – звичайно, певна річ; аякже

Б

Ба́биці – захворювання, яке супроводжується різкими болями у животі

Ба́бка – металеве коваделко для kleпання коси, вкручене у дерев'яну основу – **бабчєрь**

Бага́жя / **теркі́ло** / **терьхі́** – багаж, ноша

Ба́дати – оглядати хворого

Бай / **набу́ток** – банкет, забава

Ба́кунт – сплав міді, олова і срібла

Бамбі́рити – *зневажл.* чаклувати, ворожити

Банéнка – широка сокира для розколювання товстих дерев'яних колод

Ба́нно – жаль, шкода

Бантува́ти – з'єднувати навскіс (брусом, планкою і под.) два елементи будівельної конструкції для надання їй стійкості

Банува́ти – шкодувати про щось, за кимось / чимось; тужити

Ба́нуш – традиційна гуцульська страва із кукурудзяного борошна, зварена на сметані

Барабу́ля – картопля

Ба́рінка – іграшка

Ба́рма – ворс (на ліжнику) внаслідок начісування

Ба́ртка / **сталéнка** – топірець

Барші́вка / **креса́ня** – оздоблений гуцульський чоловічий капелюх

Басарі́нок / **примі́нда** – невелика порція корму худобі для приманки

Ба́хур – хлопчик, підліток

Бе́бєх / **калю́х** / **че́рево** – живіт

Бєрбєні́ця – невелика діжка, барило

Бєрівка / **бодáшка** – невелика дерев'яна посудина конусоподібної форми

Бєрь – кладка

Бєчька – *бот.* верба козяча ◇

Бєчьковá негі́ля – Вербна неділя

Бєчюва́ти – допомагати у скрутному становищі, виручати

Бі́га – неврівноваженість, короткочасне відхилення від норми у поведінці, заскок

Бигова́тий – який має биги

Бі́нда – стрічка

Бі́цкавка – *зоол.* коров'яча жигалка

Бі́цкати си – гедзатися

Біда́шка – любка, кохана жінка

Бод́ня – велика дерев'яна бочка

Бо́ле – дякувати Богові

Бо́льфа – наповнений рідиною пухир на тілі або слизовій оболонці

Бомборосі́ти – говорити невиразно й неголосно

Бо́рзо – швидко; незабаром, скоро

Бо́шка – день посту

Бошкови́й – той, хто постує

Бо́шня – стара товста смерека або ялина

Брай – макогін, яким б'ють бриндзу

Брикна́рь – дуже великий цвях

Брифта́шка – портмоне

Брокéнка / **капе́йстра** – вуздечка

Бузува́ти / **гіцува́ти** – підтримувати сильний, інтенсивний вогонь

Бука́та – велика скибка, шматок

Бульбон – коловорот, крутіж, що утворюється у валилі внаслідок падіння води

Бургюг – вичинена цілісна (без розрізів) шкіра барана; шкіряна торба

Буркніця – дерев'яний або бляшаний жолоб, що завершує дах

Буртикати – *експрес.* перемішувати, мішати

В

Вадити си – сваритися

Вакіції – канікули

Валанцати си – *експрес.* волочитися

Валах – той, хто каструє домашніх тварин

Валіти си – байдикувати; віяти низько над землею, змінюючи напрям (про вітер)

Валіло – обладнане місце, споруда на річці, де обробляють водою (валіють) ліжники

Валюга – нероба; волоцюга

Вапнерька – вовна, отримана у процесі вичинки овечої шкіри

Варцаба – дверна або віконна рама (коробка) у вигляді навскіс зрізаних і зв'язаних на кутах чотиригранних дерев'яних брусів

Васирвага / васирвага – ватерпас

Ватра – багаття, вогнище

Ватрувати – розпалити і підтримувати ватру

Вбедати си / оббедати си – *зневажл.* голосити

Вбессебити си / обессебити си – дуже розлюститися, втратити самовладання

В(у)болікати – одягати на голе тіло

В(у)давати си – подобатися

Вдовіця / одовіця – вдова

В(у)дорожити си – набути ознак сталості (про рухомий об'єкт, процес); звикнути, набути певних навиків виконання якоїсь одноманітної операції, дії

Вейдочіти си – бідкатися, стогнати

Вепріна – агрус

Верé – невже, чи (*сумнів*)

Вéремні – ясна, сонячна погода

Верéчі / шпурити – кинути

Верéчі си – злякатися несподіваної загрози (реальної чи уявної); з'явитися (про гриби, ягоди, висипку на тілі, плями на тканині тощо)

Верешеніти си – енергійно ворушитися

Верстак / верстачька – ровесник / ровесниця

Верьховатий – переповнений (про посудину)

Ветіти – перевищувати, перевершувати, виступати за межі

Вибараньчєти – перебирати в чомусь, вимагаючи то одного, то іншого, вередувати

Виддіити си / окріяти – одужати

Відказ – заповіт

Видознавати – провідувати

Видорші – *церк.* Богоявлення

Віжідати си – зачекатися когось / чогось, будучи вимушено позбавленим його на тривалий час

Викроїнка – жіноча вишита сорочка певного фасону

Вімочьки – розчин фарби, у якому вже фарбувати нитки, тканину, дерево, дерев'яні вироби, писанки

Випинєти си – *експрес.* виклично, зверхньо поводитися

Випуленєк – з вибалушеними очима

Віпулити – *експрес.* вирячити (очі)

Вирєда – проводи

Вироб'єк – постіл із вичиненої шкіри

Витак – відтак, потім, пізніше

Віблем – іншим, протилежним боком (про дошку, брус)

Віворити – верещати

Відів / відій – мабуть

Віничі – *бот.* сорго

Віно – придане

Вінувати – давати віно

Вінькіль – прямий кут (геометрична фігура); кутник (столярний інстру-

мент); металева рама, край кухонної плити

Віньклюва́ти – за допомогою вінькля перевіряти або позначати прямий кут

Ві́пси – відходи, непотріб

Віха́ – гало у вигляді клиноподібного розширеного догори світлового стовпа на ясному небі

Віхт – харч, харчі; харчування

Віхтува́ти – пригощати; годувати, утримувати на своїх харчах

В(у)кє́мити си / в(у)рї́тити си – надокучувати, набридати (про нудну одноманітну роботу, чекання тощо)

В(у)кóбськувати – втихомирювати, лагідно вмовляти

В(у)мі́сне – ану, ану ж бо (*скепсис, недовіра; припущення, здогад*)

Водно́ / в(у)раз – увесь час, завжди

Волосі́нкї – чоловічі штани з тонкого чорного домотканого сукна, рівні донизу, з широким манжетом, закріпленим шпилькою

Ворóзка – мотузка

Вороп'я́н – літак

Вороскі́й – верткий, непосидючий

Вороті́ло – вал у ткацькому верстаті

Впа́док – евфемізм на позначення когось, кого не бажають називати, або невпізаного чи невідомого

Вперє́т – раніше, колись; спочатку, у першу чергу

В(у)підла́к – догоджаючи

В(у)пї́стувати – пестити

В(у)прї́бічь – навскіс (ідучи / їдучи вгору чи згори)

В(у)речі́ – зурочити

В(у)рї́тний – вередливий

В(у)ро́ки / в'їд – зурочення

В(у)селепі́ти си – *експрес.* вчепитися, причепитися

В(у)сло́нювати – присипляти

В(у)слукі́ти – стати слутим

В(у)слутити – зробити слутим

В(у)станьчува́ти – важко і багато працювати

В(у)стє́клий – сказаний, хворий на сказ; *перен.* дуже розлючений

Втє́рханий – навантажений

Втерьха́ти – навантажити

Втóра – клепка, поздовжня дощечка в бондарському виробі

Ву́йко – брат матері чи батька; чоловік маминої чи батькової сестри; чоловік старшого віку; *перен.* ведмідь

Ву́йна – дружина **вуйка** (брата матері чи батька); жінка старшого віку

Вула́н – вояк, персонаж **геродів**

Вургу́лити – прясти товстішу, ніж потрібно, і нерівну нитку

Ву́рда – сир, виготовлений з овечого молока

Ву́ріски – бахрома із зав'язаних ниток основи, яка завершує край тканого полотна

Ву́рія / троюда́ – ворожнеча

Ву́ставка – вишита прямокутна вставка у верхній частині рукава жіночої сорочки

Ву́ставко́вий – назва узору для ліжника; назва ліжника з таким узором

Вухна́ль – цвях, яким підковують коня

Вхі́бнути – зменшити; зменшитися

В(у)хлюмі́ньгіти – *ірон.* занепасти, втратити принадність

Вхóдини – новосілля

В(у)чі́ніти – народити (про жінку)

В(у)чіхну́ти – відчахнути (гілку) від стовбура чи більшої гілки

В(у)шні́пити – довідатися про наявність (чогось), помітивши, спробувавши, покуштувавши (його)

Г

Габа́ – хвиля

Габо́в! / Клейгов! – вигук-попередження про спуск спиляного дерева або його падіння вниз по схилу / вигук-попередження про падіння спиляного дерева у протилежному напрямі

Габу́чіти – м'яти (тканину, одяг)

Гав'єзь – *бот.* живокіст
Гаг'єк – неїстівний, отруйний гриб
Гаг'я – гадюка. ◇ **Гагічя пацьорка** – невеликий камінець у вигляді пласкої округлої намистини, якому приписують магічні властивості
Гадж'юга – молода смерека чи ялина
Гайд'єря – *експрес.* ломака, палиця
Гайд'ук – танцювальна фігура (присідання)
Галака́ти – *експрес.* галасувати, сваритися; голосно співати
Галамбасува́ти – *експрес.* неякісно виконувати якусь роботу через поспіх і недбальство
Галу́нка – крашанка
Гамарі́шний – задоволений, радісний, у добромум гуморі
Гарга́уз – шум, гам
Гармуше́ти – безладно перемішувати, перекидати
Гачі – чоловічі сукняні штани, звужені донизу, чорні або червоні
Гезде / гінде – осьде, тут / онде, там
Героди – парубки-колядники, перевдягнені у персонажів вертепного дійства, які у день Різдва Христового ходять з релігійною виставою по домівках односельців, вітаючи їх зі святом
Гечі-печі / свербі́гуз – *бот.* шипшина
Гіндрати си / дурі́ти – гратися, бігати, штовхаючись
Гіндри / дурі́шки – пустоші, ігри
Гіци – витівки, жарти, розіграші
Гішка¹ – нога неживої тварини; *зневажл.* нога людини
Гішка² – саморобна зброя
Глаго́їти – мирити, заспокоювати, втихомирювати
Глі́ставка – продовгувата намистина бісеру
Гліг – колючка; дикорослий колючий кущ (ожини, шипшини тощо)
Глота́ – тіснота у натовпі

Глоті́ти си – товпитися, намагаючись пройти чи потрапити кудись
Гля́ба – годі, варто; не можна
Гові́ні – піст
Гові́ти – постувати
Го́ловатень – *бот.* волошка карпатська
Голові́ця – джерело з чистою холодною водою, яке не замерзає взимку
Головосі́ки – *церк.* Усікновення чесної голови Івана Хрестителя
Голосі́ – вибори
Голубі́нка – сиріожка
Грань – жар, розжарені вуглини
Грі́нка – скибка (хліба)
Грозі́ти – школити, виховувати
Гру́шка – вечірнє зібрання людей біля померлого
Гу́жва – обруч на бондарському виробі
Гуже́вка – обруч із смерекових або ялинових прутів для скріплення і фіксації двох стовпців огорожі у їх верхній частині
Гу́зарь – нижня, протилежна верхковій частина снопа, гриба, дерева тощо
Гу́слинка – заквашене кип'ячене молоко (гуцульська страва)

Г

Габзува́ти – ганити, критикувати
Га́вора – велика яма, вирва
Гадзу́ля – жук
Газда́ – дбайливий господар, добропорядний чоловік; голова сім'ї; чоловік відносно дружини
Газді́ня – господиня; добропорядна заміжня жінка; дружина відносно чоловіка
Газді́вскій – належний, властивий газді; хазяйновитий, роботящий
Газдува́ти – господарювати
Га́йда / же́рва – *зневажл.* собака
Га́р – паз, жолоб
Га́тки – жіночі білі, довгі (до щиколоток) облягаючі байкові штани
Гевані́ти си – *зневажл.* плакати

Гелётка – одиниця маси (біля 25 кг)
Гётя – батько
Гёдик – *пестл.* батько
Гёнгыти / говіти – *експрес.* хворіти
Гівіхт – гиря, важок
Гімáйний – самий звичайний (про людину)
Гінниця – межова загорожа між ділянками лісу або між лісом і полем
Глемей – віддалена гірська місцевість
Глет – ферментна закваска для молока
Глédжити – заквашувати молоко глетом
Глянцпапір – наждачний папір
Гльóбин – вакса, крем для взуття
Гóгодза – брусниця
Гódзлик – маленька спресована кулька (вузлик, крупинка) всередині або на поверхні чогось
Гóтур – *зоол.* глухар
Грабелька – інструмент для начісування ліжника
Граблювати – розчісувати (вовну)
Грабля – верстат (ручний, механічний, автоматизований), на якому граблюють
Грالی – металеві вила із чотирма або трьома зубами
Грінджюри / самотуга – сани
Гріф – металевий клинець, який приварюють до кінської підкови (по три на кожну), щоб вона не ковзала по льоду
Гúздрати си – *експрес.* надто повільно збиратися або виконувати роботу
Гургати – *експрес.* надривно кашляти
Гúшка – невеликий моток ниток, який намотують на пальцях руки
Гямба – *зневажл.* рот
Гьордан – кільце з бісеру

Д

Дáнец – танець
Данцувати – танцювати
Дéгуза – сміття, відходи, непридатні уламки деревини, залишки сіна тощо
Дéка – одиниця маси (10 г)

Делікатний – *експрес.* дуже гарний
Денці́вка – сопілка
Дергі́вка – спеціальний пристрій для вичісування **повісьма** у вигляді дерев'яного круга із металевими зубцями
Дéргати – вичісувати на **дергі́вці**
Деревце́ – гільце; забава молоді в домі нареченого (нареченої) увечері напередодні весілля
Деру́н – ніж для нарізання **драниц**
Джвінда́ – той, хто постійно **джвіндит**
Джвіньгі́ти – дорікати, докоряти
Джі́нджюра – *бот.* тирлич
Джі́гас – кайло
Джью́мба / каву́ля – *експрес.* корова
Джью́рини – шкварки, із яких максимально вийшов жир
Дзер / жинті́ця – сироватка
Дзёма – юшка, відвар
Дзигáрок – годинник; цигарка
Дзобело – кінське вудило
Дзобелáти – гнuzдати за допомогою **дзобела**
Дзью́бня – полотняна сумка з однією довгою ручкою (носять через плече)
Домáрити – залишатися на чиемусь господарстві, виконуючи найнеобхідніші роботи, поки господарів немає вдома
Домáрь – той, хто **домарит**
Дочіні́ні – клопіт, турботи, морока
Драні́ця – дранка, тонка коротка колота дошка для покрівлі
Дра́нка – *експрес.* стара сорочка
Дрób'ї – *пестл.* ягня, овечка
Другáти – зсукувати пряжу веретеном або на прялці
Дубелтóвий – подвійний, здвоєний
Дучька – нора; ніша

Є

Є́блинка – яблуна
Є́блуко – яблуко
Є́вир – явір
Єворі́в / Їворі́в – *тон.* Яворів
Єгні́ця / і́гні́ця – ягниця
Є́гні / є́рчі – ягня / ярча

Ѓгода – ягода
Ѓк – як; коли
Ѓкма́й / їкма́й – майже, трохи менше, ніж звичайно чи потрібно
Ѓливка – ялівка
Ѓлі́ця / їлі́ця – *бот.* ялина
Ѓма – яма
Ѓрий – ярий
Ѓрка – молода вівця, яка ще не мала ягнят
Ѓрмарок – ярмарок; базар
Ѓрчо́к / їрчо́к / штурба́к – молодий баран
Ѓсінь – ясен
Ѓсені́в / їсені́в – *топ.* Ясенів
Ѓсла – ясла
Ѓсна – ясна
Ѓчмі́нь / їчмі́нь *бот.* ячмінь; *мед.* ячмінь, гнійне гостре запалення повіки
Ѓшюрка – ящірка

Ж

Жба́рь – стрімкий схил
Женспин – *бот.* ялівець
Же́ба – жаба
Же́б'ї – *топ.* Жаб'є, тепер Верховина
Жиле́тко – лезо для гоління
Жі́нний – спраглий чогось, який має гостру потребу в чомусь
Жі́сний / охабле́ний / пунний – жасний; дуже некрасивий
Жмака́ти – прати
Жонва́ – *зоол.* дятел
Жупе́ня – гуцульська страва з молодого бобу
Жя́хлий – точно такий самий

З

Забавно – довго, надокучливо (про якусь дрібну, монотонну, одноманітну роботу)
Забі́гачький / гуртовий – дурнуватий, недоумкуватий
Заве́гія – заводій
Заві́зно – людно; багато на черзі
Заві́рити си – задивитися в одну точку

Завкі́кати – встигати у певний строк виконати роботу
За́га – печія
Заглі́нне – техніка вишивання
Загу́с – закваска для приготування **гуслинки**
За́дур – запаморочення
Займі́ти – погнати кудись (худобу)
Заков'езну́ти / закацю́бити си / закальбу́чити си – занепасти, заслабнути (про людину); зав'янути, захиріти (про рослину); померти недоглянутим, самотнім
Зако́нювати – причащати
Зако́нювати си – причащатися
Залі́зко – праска
Залі́зник – інструменти будівельні, столярні (**клевець**, сокира, рубанок, пила, долото тощо)
Заложе́ти си – битися об заклад
Залу́биця – святкові, красиві (оздоблені, із зручними сидіннями) сани
Заміта́вка – дерев'яна лопата із довгим держакон, за допомогою якої всаджують хліб у піч
За́паска – елемент жіночого гуцульського одягу, ткане полотнище
За́плітка – кольорова нитка або вузенька стрічка, яку вплітають у косу
За́полоць – кольорові бавовняні нитки для вишивання
За́стівка – клаптик шкіри, яким підшивають постолі
Зашепе́тина – щілина, **дучка**, схожанка
Збав'є́ти – псувати, ламати, виводити з ладу; наносити непоправної шкоди здоров'ю (людини чи тварини)
Збо́ра *церк.* Собор Пресвятої Богородиці
Збу́й – рослий, фізично здоровий чоловік або тварина, що має схильність до бійок
Зведе́нця – покритка, мати-одиначка
Зга́рді – жіноча прикраса у вигляді намиста із монет

Згіва́ти – зводити нанівець, викорінювати, виводити

Здві́жіні – *церк.* Воздвиження Чесного Хреста

Ззаго́гі – завчасно, заздальгідь

Зима́к – поросся, народжене восени, якого вигодовуватимуть до наступної осені – зими

Зіц – сідло велосипеда, моторолера, мотоцикла

Змили́ти / зума́ти – зійти з розуму

Знера́ти – натискуючи на **поножу** ткацького верстата, розводити нитки основи, між які протягують нитку полотна; *ірон.* широко ступати, робити великі кроки; *перен., експрес.* втікати

Зні́мка – фотографія

Зума́ти – зійти з розуму

Зумі́ти си – здивуватися; губитися в здогадах

И

Ййде – ні, таде

Ика́ / ике́ / икій / икі́ – яка / яке / який / які

Ико́сто / оно́гди – не так давно, нещодавно

Имі́ти / ймити – спіймати

Имне́ – ім'я

Йнак / ина́кше – інакше

Йндик – індик

Йнче – інше

Ирже́віти – ржавіти

Иржа́ – іржа

Иржа́вий – ржавий

Йрод – Ірод, біблійний персонаж; *експрес.* зрадлива, жорстока людина

Ирше́ні – **бай** на честь хрещення дитини

I

Ип – постійно, увесь час; дуже часто

Ї

Їда́ – їжа

Їже́к – їжак

Їла́к – Ілля

Й

Йо – так, ага (*на знак згоди або заперечення – ий йо!*)

Йой – ой

Йойкати / йойкати си – ойкати, стогнати

Йоді́на – йод

Йо́на – сорт яблук джанатан (дерево і плід)

К

Кавале́рський – вид ліжникового орнаменту (**кавале́рське** око, **кавале́рський** ліжник)

Кавало́к – кусок, шмат, шматок

Кавалцува́ти – ділити (розрізати, розламувати, розбивати) на **кавалки**

Кайла́к – шматок дерев'яного бруска, поліна

Калама́рь – посудина для чорнила, чорнильниця

Каламоті́ти – збурювати, колотити; заважати виконувати якусь роботу; помилятися при виконанні якоїсь роботи

Каламо́ція – плутанина; скандал, бійка, незгода, сварка; турботи, клопоти

Канто́вий – не заокруглений, ребристий

Каньгі́ти – *експрес.* канючити

Капа́р – бруд; безпорядок

Карабу́шка / пуде́лко – коробка

Карака́ти / шкрьо́нди – *експрес.* старе або незграбне взуття (черевики, чоботи)

Катра́н / рама́т / шма́та – ганчірка

Каціо́бити си – корчитися

Каші́ця – дамба; укріплення берега

Квасні́й – кислий

Квілі́ти – *зневажл.* плакати

Кві́тка – завершення (кінець) певної великої роботи

Кері́нний – брудний

Керті́на – кріт

Ке́бавка – *зневажл.* чуприна

Кеп / ко́лот – рейвах; скандал

Кéприй – пористий, дірчастий (про хліб, сир, дріжджове тісто)
Кигі́тало – вогнище, яке розпалюють увечері 5 травня, напередодні Юрія, із суччя, патиччя, **глогів**, сухої трави тощо
Кі́ла – центнер, одиниця маси; грижа
Кі́лавий – хворий на грижу; *перен.* неповороткий, повільний
Кі́цка – дернина
Ківа́ти – рухати; торкати. ◇ **Ківа́ти / кінúти кров у собі** – рухатися / почати рухатися швидше, енергійніше
Кіру́нок – напрям
Клеве́ц – молоток
Кле́мбра – металева скоба
Клонца́к – *зневажл.* зуб
Клонца́тий – *зневажл.* зубатий
Книги́ня – наречена на весіллі
Книзь – наречений на весіллі
Ковбе́ро – плесо
Когу́т – півень; *перен., експрес.* чоловік, який має близькі, інтимні стосунки з кількома жінками одночасно
Когуткі́ – сережки
Кожуши́на – безрукавка із овечої шкіри з вовною
Кокю́га – собака
Коло́ченка – м'ята картопля, заправлена шкварочками
Конірува́ти – зрушувати з місця
Корода́ – купа каміння (на толоці), визбираного на полі
Косі́ця – квітка
Коханий – пишний, здоровий, красивий, добірний (про рослини, городину, ягоди, фрукти)
Кріже́вка – головка капусти
Кро́кізь – *бот.* нагідки
Куку́жити си – їжачитися, сердитися погрожувати
Кукурудзко́вий – жовтий (про колір)
Кула́стра – молозиво

Кулеші́р – дерев'яна паличка, якою мішають **кулешу** під час варіння
Куле́шя – густа каша із кукурудзяного борошна, зварена на воді, традиційна гуцульська страва
Кúніші́ти – надто довго просинатися зі сну; дрімати сидячи; надто повільно виконувати якусь роботу
Куфе́рок – невелика дерев'яна скриня
Котора́ – клопіт

Л

Лабáтий – антонім до дрібний
Лакі́шки – ласощі
Латра́ти – *експрес.* голосно розмовляти, співати, кричати
Ледві́ – навряд, малоімовірно
Ле́жя – важка хвороба, яка вимагає постільного режиму
Лепесі́ти – *експрес.* конструювати, будувати (щось)
Лі́лик – *зоол.* кажан.
Лингі́ти – *зневажл.* швидко іти
Лі́фа – проценти від позики
Лице́ – лицьова сторона; обличчя
Лі́берко / олу́фко – олівець
Лі́гма – лежма, горизонтально
Лінта́вий – ветхий
Лісна́ – лісова мавка
Літе́плий – ледь теплий
Лі́ци – віжки
Лопаткі́ – спаржева квасоля
Лу́ньгя – *зневажл.* той, хто безцільно ходить, подорожує
Лу́ньгяти / лу́ндати – *зневажл.* ходити; мандрувати
Лу́дині – одяг (новий, святковий)
Лу́нчина – минулорічне сіно, сало тощо
Лу́шниця – смолоскип, факел
Люба́ – любов, кохання
Лю́зний – вільний, не зайнятий; нічий
Лю́фа – дуло
Ля́да – спускні дверцята у підвал, на горище; прилавок; деталь ткацького верстата
Ля́хкати – лаяти (голосно), обзивати

Льоди – морозиво

Льорнёт / льорне́та – бінокль

Льос – доля

М

Маглі́вка – дошка для прання, один бік якої ребристий

Маглювати – за допомогою **маглі́вки** і качалки розгладжувати, прасувати

Май¹ – частка для позначення вищого ступеня прикметників, прислівників, підсилення ознаки, вираженої іменниковою основою.

Май² – травень

Манджя́ти – їти

Манко́лія – затуманення, помутніння розуму

Маржі́на – худоба

Маркі́тний – сумний, засмучений

Марні́й / мізе́рний – худий

Марні́ти / мізерні́ти – худнути

Масле́нка – маслобійка – дерев'яна циліндрична або конусоподібна посудина (в неї наливають сметану) із поршнем (**мотелевцем**) всередині, рухаючи який збивають масло

Маці́цький – малесенький

Маште́рити си – готуватися до певної події

Ме / меш – буде / будеш

Мемó / метé / мут – будемо / будете / будуть

Мітузь – про з'єднання двох країв, кінців чогось так, щоб один із них трохи накладався, заходив на інший

Мі́ги – жести, жестикуляція

Мі́диця – вид миші

Мірту́к – міра рідких, сипучих, в'язких, м'яких продуктів (2 літри); кружка об'ємом 2 літри.

Мі́цка – перша вовна з ягняти

Могі́ла – купа чогось; великий гурт (людей)

Мóнний – дивний, незвичний

Мóнно – дивно, незвично; не по собі, незручно

Морг – одиниця міри площі ($\approx 0,57$ га)

Мота́шка – моток

Мотеле́вец – поршень у **масленці**, що являє собою нанизаний на один кінець дерев'яної палиці дерев'яний круг товщиною 2 – 3 см із круглими отворами

Мотелі́ця – мед. гельмінтозне захворювання овець, коней, корів, що супроводжується важким диханням, кашлем, порушенням координації

Мотелі́шний – хворий на **мотели́цу**; *перен.*, *експрес.* людина, у якої паморочиться голова, порушена координація

Мотові́ло – пристосування у вигляді палиці, один кінець якої Т-подібний, а другий – V-подібний для змотування ниток (пряжі) у **моташки**

Мошкоро́дити – копошитися, прибирати, перебирати, переставляти, пересувати щось, створюючи незначний шум

Музі́ка – музикант

Мурашко́вина – сухі хвої́нки смереки, ялини, які обсіпалися і лежать на землі

Мушше́нцький – чоловічий

Мушші́нін – доросла особа чоловічої статі

Н

Набува́ти си – веселитися за столом, розважатися; проживати, спілкуватися з кимось, насолоджуватися одним одним

На́вгакь / напасблі́н – навмання

На́вигіти – антонім до ненавидіти

На́вкі́рки – навмисно, наперекір

На́влет – через усю довжину, від краю до краю

На́голов – нагло, невідкладно, усе покинувши, терміново (бігти, їхати кудись)

Надвере́жений – частково пошкоджений (надбитий, надтріснутий і под.); ослаблений (хворобою, важкою працею тощо)

Надóслух – вголос
Надрéгнути – почати змерзати
Надса́дити си – надіrvatися важкою ношею, тягарем, роботою
На́зний – дуже худий
Нако́лі – як тільки
Нана́шка – хрещена мати
Нана́шко – хрещений батько
Направсéке – про всяк випадок

Направці́ – прямо, навпростець (іти); без іносказань, зайвої дипломатії, не вибираючи виразів (казати, говорити)
На́рік – наступного року
На́ручно – зручно
Наспоше́вку – напоготові

Нахті́ря – зовнішні (із подвійних вхідних) дверей; одна половина двостулкових зовнішніх дверей
Не́вкритний – непосидючий, неслухняний, шибайголова
Не́вміньки – ненароком, ненавмисно
Нізіне́ – техніка вишивання
Нім – поки
Ношіле́нка – пристосування для ручного транспортування (двома ношілі́нками) копиць сіна, отави у вигляді гладкої, циліндричного з конусовидними кінцями дерев'яного бруса
Нют – заклепка

О

Оберлі́хт – віконна квартира
Обі́ч – гірський схил
Оборі́г – дерев'яна господарська будівля для зберігання сіна
Обтуше́рати – обстригти
Обца́с – закаблук
О́гриби – залишки сіна на полі після основного згрібання
О́гарь – молодий кінь, лошак
Оде́нок – основа стогу сіна
Одно́сцівний – суцільний; одинарний; однорідний; одного кольору
Озні́ця – сушарня для ягід, фруктів, овочів, грибів тощо

Окі́к – начебто, нібито
О́ко – око; ромбовидний фрагмент орнаменту; одиниця об'єму рідин (1 л)
Олемі́на – алюміній
Олеміно́вий – алюмінієвий
Олу́фко / лі́берко – олівець
О́мпно – не по собі, незручно
Ондуля́ція – завивка
Онóгди – нещодавно
Оплі́т – огорожа довкола стогу сіна
Острива́ – довгий обтесаний стовбур молодого дерева або верхівки дерева, який забивають у землю і використовують як вісь, навколо якої формують стіг сіна; невеликі стіжки сіна, звішаного на необтесану вісь (**острив'і́ницю**)
Острив'і́ниця – верхівка зрубаного дерева з коротко обрубаними гілками (сучками) і загостреним товстішим кінцем, яку забивають у землю і на яку звішують недосушене сіно (отаву, конюшину) для досушування

П

П'є́сь – п'ять
П'і́літи – *експрес.* вішати, підвішувати, класти на щось
П'і́літи си – *експрес.* залазити на щось
Пло́ва – злива
Паламанті́рь – брехун, обманщик
Пальцетува́ти си – різко сперечатися
Памне́тливий – який має добру пам'ять; здібний до навчання
Пантра́ти / пантрува́ти – стерегти, тримати в полі зору
Па́па – *дит.* хліб
Папері́вка – сорт яблук білий налив (дерево і плід).
Парпалі́ти – Швидко іти, бігти
Паську́дник – мідний купорос
Патéльня – сковорода
Па́хати – нюхати
Паці́ти – мати якусь неприємну пригоду, потрапити у неприємну ситуацію

Пацьóрка – намистина
Пéньгати / **пíргати** – *експрес.* піднімати дуже важке
Передтогíд – позаторік
Передчéре – позавчора
Пéтик – полотняний поясок, що використовується як шнур
Печéна – спресована сажа на стінках димоходу
Півтара / **півтрикя** / **півчуверта** / **півп’ята** / **півшеста** *i под.* – півтора / два з половиною / три з половиною / чотири з половиною / п’ять з половиною *i под.*
Пидмагúлити – підмовити, підманити
Пидміт – грядка біля хати, де сіють моркву, буряки, кріп, петрушку, садять капусту
Пізьма – образа
Пизьмува́ти – тримати образу
Пилува́ти – поспішати виконувати якусь роботу
Піпнити / **шніюпати** – виконувати якусь дуже дрібну роботу (вишивати, перебирати насіння тощо)
Піньгóр – *зневажл.* містянин
Піці / **пúцьвірінок** / **шпі́ток** – *експрес.* маленька істота
Плі́шка – клинок
Побережнік – лісник
Поблі́ка – *зневажл.* особа непристойної поведінки: брехун, п’яниця, нероба, гульвіса і под.
Поблі́чити – позорити, обмовляти, провокувати на компрометуючі дії (когось), поширювати компрометуючу інформацію (про когось)
Поблі́чити си – позорити си
Поверéчі – передчасно народити (про тварин)
Пóвниця – процес обдаровування молодих на весіллі – елемент весільного обряду
Подáвник / **книш** / **хавту́р** – обрядовий хліб, який роздають за померлого на похоронах

Пóдря – горище в сараї
Пóкі / **пóкітко** – *дит.* пташка
Полові́к – *зоол.* яструб
Пóташ – харчова сода
Потика́ти си – іти, спотикаючись, ходюю п’яного
Пóчюгом – тягнути по землі
Пригі́сне – їстівний гостинець
При́головок – перше поліно, яке кладуть у піч, коли розпалюють **ватру**
Причі́лок – бокова зовнішня стіна хати
При́чка – пригода, неприємний або нещасний випадок
При́шнік – пряжа на заповненому веретені
Псі́ха – трюмо, тумба із закріпленим на ній у вертикальному положенні дзеркалом
Пúгарь – стакан
Пúжіти – лякати
Пúкати – тріскати
Пуля́рец – гаманець
Пúнно – страшно, боязко
Путéря – міць, сила
Пúтня – відро
Пуцува́ти – тручи, робити чистим; начищати до блиску; *перен.* обмовляти, судити (когось)

Р

Ражéти – Робити / ставати боляче, торкаючи рану
Резилі́тний – активний, жвавий, життєрадісний, енергійний
Рейбува́ти – штукатурити
Рей́тки – галіфе (фасон чоловічих штанів)
Речéнец – термін, строк
Рі́па – кам’янисте урвище
Рі́шші – хмиз
Розві́д – напій, що являє собою розбавлену водою **гуслинку**; частина узору, яка вишита (має бути вишита) чорними нитками
Рóзказ – наказ, розпорядження

Розколі́бина – щілина у тому місці, де дерево розколоне
Розпанóшити си – розбагатіти, стати паном; стати зверхнім, пихатим, свавільним
Ропá – соляний розчин великої концентрації
Ростóпаськь – *бот.* чистотіл
Рóфія – *мед.* висипка у вигляді прищиків на обличчі дитини
Рúпцак – рюкзак
Рúра – труба

С

Савті́ря – псалтир
Саже́нця – овоч (буряк, морква, петрушка, редька), який висаджують у ґрунт на насіння
Саморі́дний – який має лише білий, чорний, сірий кольори (про ліжник)
Самото́ка – верстат для розмотування моташки на гушки.
Свеклі́ні – бурякове листя
Свекло́вий – із бурякового листя (голубці свекло́ві)
Світі́вка – персонаж весільного обряду
Сі́вий – сивий (про сивину); сірий (про колір)
Сивні́й – рясний (про урожай)
Сі́гла – зарослий чагарями зруб
Сі́лінка – жіноча шийна прикраса з бісеру у вигляді вузької стрічки, виготовленої з різнокольорових намистин, нанизаних на нитяну чи волосяну основу так, що утворюють орнамент
Сита́ – сироп, розчин цукру
Сирі́вці – постолі із невичиненої шкіри
Сі́дати си – тріскатися, репатися
Сікіра́ція – страховка
Сікірува́ти – страхувати
Скобіта́ти – лоскотати
Ско́боти – лоскоти
Сколóтини – виворотка, утворена під час збивання масла

Скрипту́ра / зші́ток – зошит
Слуті́й – у кого не функціонує (через пошкодження) рука або нога
Смотрі́ти – мацати
Снісько / акура́т / діхтик – точно (так, такий)
Сні́шний – учорашній вечірній
Сно́чі – вчора увечері
Сокоті́ти – пильнувати, стерегти
Сокоті́ти си – стерегтися, бути обережним
Софі́т – стеля штукатурена або яку передбачено штукатурити (на відміну від **стелини** – стелі із дерев'яних брусів, на яку не буде накладатися штукатурка)
Спо́дні – брюки
Спу́за / спузі́ / порохи́ – пилюка
Спу́зіний / порошні́й – запилений
Стариня́ – батьки
Сто́рцом – вертикально, сторчма
Сторцува́ти – піднімати, ставити вертикально
Стру́чень – батон; білий хліб продовгуватої форми
Сту́гінь – холод; холодно
Студенец – холодець
Студе́ний – холодний
Су́ска – клиноподібна сокира для розколювання колод

Т

Тарка́тий – рябий (про масть, забарвлення шерсті тварини); карта́тий (про кольорову гаму чогось)
Та́рниця – дерев'яне сідло
Тварь – обличчя
Телені́ти – базікати
Телі́нка – музичний духовий інструмент із вербової кори
Те́нький – великий, важкий; огрядний
Теребі́ти – чистити (навесні) поле, пасовисько: збирати патиччя, каміння, виривати **глоги**, згрібати залишки торішньої трави тощо).
Терев'є́цкати си – *експрес.* їхати, йти (повільно, довго)

Тёртиця – широка, доброї якості, не тонша, ніж двоцалева (не менше 5 см), дошка

Тёта – сестра мами або тата

Тёчка – портфель

Тесліця – інструмент, яким у деревині видовбують жолоб

Тир – нафтопродукт, яким покривають (**тирують**) дерев'яний дах

Тогід – торік

Толо́ка – індивідуальне пасовисько, як правило, із частиною ліса, до якого прилягає

Толока́ – толо́ка, безоплатна праця гуртом для швидшого виконання великої за обсягом роботи

Топорішші – ручка, держак у сокирі

Тра́цка – пила, якою користуються на трачці

Тра́чка – тартак, ручна лісопильня

Трепёта – осика

Трою́дити – підбурювати до вороженчі; дражнити (собаку)

Трупі́на – стовбур дерева

Ту́ман / штабу́ак – *експрес.* тупий (про людину)

Тури́ця / жиді́ – *бот.* череда

Тушерáти – стригти (когось)

Ф

Фáйка – люлька, трубка для куріння

Фáйний – красивий, гарний

Фáйно – красиво, гарно; добре, гаразд

Фамі́лія / свої́ – родина

Фаца́рити – красти

Фелёга / лахма́н – *експрес.* верхній одяг (старий, поношений або повсякденний)

Фёртик – кінець, по всьому

Фист – дуже; багато

Фіштик – коротенький шматок нитки, тканини

Фі́вкати – свистіти

Фі́йна – хрещениця; хрещеник

Фінькі́ти – *експрес.* тремтіти від холоду

Фі́ра – віз

Фі́рман – їздовий

Фі́рманити – працювати **фірманом**

Флє́нькати – *експрес.* пхінькати, рюмсати, плакати

Фра́шки – жарти, анекдоти, небилиці

Фрей – широкий простір; просторо

Фрі́ндзлі – торочки

Фу́рнути – кинути рвучко й далеко

Х

Хамушні́к – капуста, що не склалася в головку

Ха́рашшіти – каструвати (свинюсамця)

Харчюва́ти – їсти

Хатей – особа, яка занадто часто ходить в гості, подовгу там перебуває

Хє́рити – *зневажл.* спати

Хібува́ти – бракувати, не вистачати

Хіта́ти – гойдати; колисати

Хлє́пати – розгойдувати, рухаючи в боки, щось вкладене у гніздо, отвір

Хлє́пати си – рухатися в боки через нещільне прилягання; *перен.* невпевнено стояти чи йти

Хорóми – сіни

Ц

Цал – міра довжини чи товщини (2,539 см)

Цалі́вка – дошка, товщиною один цал

Цех – клеймо на стовбурі дерева, призначеного для рубки

Цє́тка – крапля

Ці́рка – мережка; мереживо

Ціка́вий / потрі́бний – проворний, беручий до роботи, працюючий

Ціка́во – дуже швидко

Ціні́вка – кружка

Ці́хо – тихо

Цо́нгли – опценьки

Цофну́ти си – відійти, від'їхати назад

Цуг – протяг

Цю́кати – колоти голкою або щечимось гострим

Цю́бня – *дит.* свиня

Ч

Черегі́нниця – чаклунка

Черівний (зуб) – великий кутній (зуб)
Черіп’ї – уламки розбитих глиняних виробів; *зневажл.* глиняний посуд
Чебрик – *бот.* чебрець
Чéколонок – суглоб на пальцях руки
Чéлігь – *сукупно* жінки
Чéмері – в’язи
Чесниця – одиниця міри (3 нитки)
Чілідіна – доросла особа жіночої статі
Чілідінцький – жіночий
Чінкі – чари
Чіпіль – *експрес.* тупий ніж
Чіпіраха – тринога із стовбура дерева
Чісувати – помирати, конати
Чічиний – *дит.* дуже гарний, як **чічя**; закосичений
Чічя – *дит.* квітка
Чюберка – кругла посудина з однією ручкою збоку (вухо) місткістю біля 10 л., використовується, переважно, для помийв, пійла худобі
Чюга – вершина стрімкої гори; *зневажл.* надмірно висока жіноча зачіска
Чюжя – *дит.* незнайома (дитині) доросла людина
Чюріти – тексти
Чюркало – джерело, із якого вода тече по вмонтованому жолобку
Чюрком – не краплями, а струмком, струменем (про стікання, витікання)
Чьворскій – черствий (хліб); твердий, нееластичний
Чьорніця – *бот.* ожина

Ш

Шарга – дрібний дощ або мокрий сніг із сильним вітром
Швайковатий – тонкий, худий, слабкий
Швіньки – труси
Шелефостити си – тривожно рухатися, не знаходити собі місця (про худобу); *експрес.* рухатися, смикатися сюди-туди (про людину)
Шéмбалка – загадка

Шкам – відходи шерсті внаслідок начісування ліжника; дуже короткий, м’який волосяний покрив
Шкамутки – дрібні шматки паперу, тканини
Шкарéдний – який має непривабливий вигляд: обідраний, брудний тощо
Шкрьобі – *мед.* щеплення, вакцинація
Шкрьóндати – *експрес.* ходити, човгаючи
Шняпати – *пестл.* Іти
Шпанéгля – кнопка
Шпаргáт – варильна поверхня кухонної плити
Шпарувати – обтесувати дошку, брус; заощаджувати
Шпетіти – заважати, перешкоджати
Шпігати – колоти (про відчуття гострого колючого болю)
Шпік – кістковий мозок
Шпіц – вістря; загострений кінець
Шпортівка – вузька спідниця
Штіри – чотири
Штирівка – хустка, у якої кожен із чотирьох кутів іншого кольору
Штінджéрь – стержень (кілок, цвях тощо), який стирчить, виступає над поверхнею
Штрама́цький – чепурний, який завжди гарно, зі смаком вдягається
Штрамувати – чепурити
Штрамувати си – чепуритися
Штріка – колія
Штрика́ти – стрибати
Штудéрний – хитрий, винахідливий
Штурбі – *експрес.* вівці
Шту́ци – в’язані халяви
Шту́чка / мнéсо – м’ясо
Шу́бер – металева заслонка, якою перекривають вхід у димохід
Шу́льок – качан кукурудзи; початок кукурудзи; стручок бобових
Шумеліні – листя, яке безпосередньо обгортає качан кукурудзи

Шу́стати – зсуваючи, оббирати від стебла, качана дрібні листки чи насіння

Шу́тер – гравій; щебінь

Шу́тий – безрогий

Шу́шерепок – *бот.* сморчок (гриб)

Щ

Ще́зник – чорт

Щю́пний / **шю́пний** – тендітний, акуратний

Щю́ховза́ти – зісковзати, зіслизати

Ю

Ю́гати – совати на одному місці туди – сюди

Ю́ргати – багаторазовими поступальними рухами назад – вперед, намагатися вийняти, висунути, вибратися

Юрі́янка – *бот.* болотниця

Я

Я́шник – гриб моховик

Я́шни́ця – рідка каша з кукурудзяної муки на молоці.

Науково – популярне видання

ЯВОРІВ: ІСТОРІЯ, ЕТНОКУЛЬТУРА

регіональна науково-практична конференція

«Яворів у контексті історії і етнокультури Гуцульщини та України»

с.Яворів, Косівського району, Івано-Франківської області,

20 вересня 2014 року

Яворів – 2014

Друкується в авторській редакції

Відповідальний редактор: **Василь Лосюк**

Комп'ютерна правка і верстка: **Віталій Стефурак**

Дизайн обкладинки: **Антон Григоруک**

Видрукувано в ПП «Писаний Камінь»

Свідоцтво Держ. реєстру: серія ІФ, № 44

Івано-Франківська обл., м. Косів,

вул. Незалежності, 28.

Тел-факс: 2-24-91

E-mail: Evrika-pk@ukr.net

Підписано до друку 10.11.14. Формат 70x100\16. Папір офсетний.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. 27,3. Обл.-вид. арк. 18,31.

Тираж 300 прим. Замовне 410.